

Af Marta Padovan-Özdemir & Trine Øland

FLYGTNINGEANKOMSTER OG RACIALISEREDE VELFÆRDSDYNAMIKKER I DANMARK 1978-2016

Denne artikel undersøger, hvordan flygtninge på tværs af velfærdsarbejde udtænkt af civilsamfundsorganisationer og kommuner i Danmark bliver repræsenteret i relation til den måde samfundet forventes at udvikle sig på. Det historiske materiale består af dokumenter fra Dansk Flygtningehjælp, Dansk Røde Kors og Kommunernes Landsforening i perioderne 2014-2016, 1992-1996 og 1978-1980, hvor hhv. syriske, bosniske og vietnamesiske flygtninge ankom til Danmark. På baggrund af en postkolonial velfærdsanalytik med fokus på materialets klassifikationer og re-præsentationernes ydre, identificerer artiklen to dominerende billeder af flygtningen: den produktive og den syge. Det konkluderes, at velfærdsdynamikken, der iværksættes i relation til flygtninge, er styret af en forskelssættende økonomisk og patologisk bekymring for samfundets såvel som individets degenerering. Denne udvikling tolkes forsøgsvis som udtryk for racialiserede velfærdsdynamikker i den moderne stats historie, hvor velfærdsstatens universalisme bærer på reminiscenser af kolonialismens konstruktion af den primitive og uciviliserede anden, der på imperialistisk og godgørende vis må civiliseres.

I sommeren 2015 kom civilsamfundsorganisationer såvel som det kommunale velfærdsapparat i alarmberedskab. Mennesker, der flygtede fra bl.a. Syrien, ankom til Danmark og andre europæiske lande. Fra et universelt velfærdsstatsperspektiv skulle disse flygtninge tilbydes velfærd, og velfærden skulle defineres og organiseres i forhold til den nye målgruppe, som skulle sættes på begreb, og behov og mangler, der kunne begrunde velfærdsindsatsen, skulle bestemmes. I den sammenhæng mobiliseres sociale kræfter og en *velfærdsdynamik* aktiveres, hvor flygtningene bliver defineret og ”klargjort” til at modtage velfærdsindsatser. Siden 2015 er den politiske diskussion skærpet og det debatteres, hvorvidt flygtninge overhovedet skal tilbydes velfærd mhp. integration i det danske samfund, hvilket i dag udgør en kontekst for velfærdsdynamikken.¹⁾

I denne artikel fokuserer vi på, hvordan flygtninge i og på tværs af velfærdsarbejde udført af civilsamfundsorganisationer og kommuner i Danmark bliver re-præsenteret som punkt og spejl for samfundsmæssig udvikling. På den måde, er det artiklens formål at undersøge, hvordan velfærdsarbejde med flygtninge bidrager til at (re)-strukturere samfundet gennem mødet med flygtninge, og i et bredere perspektiv undersøge, hvordan velfærdsarbejdet orienterer sig i en æra af globalisering og flygtningeankomster. I artiklen undersøger vi tre perioder i forbindelse med ankomsten af større flygtningegrupper, nemlig 2014-2016 (syrrere m.fl.), 1992-1996 (bosniere), 1978-1980 (vietnamesere m.fl.). Dette design giver os mulighed for at iagttage kontinuitet og transformation i velfærdsdynamikken i relation til modtagelsen af flygtninge siden 1970’erne.

Som det vil fremgå, indskriver artiklen sig i et mindre, men spirende forskningsfelt (Hesse, 2007; Johansen, 2017; Jöhncke, 2007; Keskinen, Norocel, & Jørgensen, 2016; Kundnani, 2007; Larsen & Øland, 2011; Lea, 2008; Lentin, 2014; Padovan-Özdemir, 2016; Schierup, 1993; Øland, 2012), der på tværs af kritisk velfærdsstatsforskning og postkolonial migrationsforskning udpeger subtilt forskelssættende velfærdsdynamikker, som synes at være værd at forfølge empirisk-historisk konkret.

TIL KRITIK AF MOBILISERINGEN AF VELFÆRD VED FLYGTNINGEANKOMSTER

I et studie af velfærdsarbejde beskriver antropologen Tess Lea, hvordan perfektionismen udgør en stadig kilde af næring for velfærdsarbejdet (Lea, 2008, s. 12).²⁾ Perfektionismen fremkalder så at sige velfærdsarbejdets kapacitet til at identificere kriser og problemer, som grupper af velfærdsarbejdere og/ eller civilsamfundsorganisationer, kan imødegå eller løse. Af perfektionismen følger, at velfærdsarbejdet altid kan gøres bedre og udvide sit territorium.³⁾

Samme perfektionistiske stræben kan iagttages i velfærdsarbejde rettet mod flygtninge og indvandrere, hvor disse grupper af mennesker kontinuerligt genfremstilles som ufuldendte projekter, der har et vist potentiale, men som til stadighed placeres på tærsklen til fuld ’integration’ (Padovan-Özdemir, 2016, s. 169–236). I pædagogikforskningen er ”helhedstænkningen” i dominerende sociologiske og pædagogiske for-

ståelser af stat og samfund i arbejdet med flygtninge og indvandrere undersøgt og problematiseret med omdrejningspunkt i begrebet ”integrationisme”.

”Integrationismens grundlæggende logik er at etablere en lighed, der udjævner forskelle, hvilket kan udtrykkes som ’viljen til det samme’. Samtidig bygger integrationismen på, at den anden aldrig kan tillades helt at blive ’den samme’. Grænsen imod den anden genoprettes hele tiden og på forskellig vis” (Larsen & Øland, 2011, s. 8).

Denne problematisering af ”integrationisme” kan siges at skabe en kritisk forbindelse mellem det universelle velfærdsarbejdes perfektionisme og nationalstatens enhedskultur, hvilket vi finder yderligere historisk belæg for i politologen Banor Hesses (2011; 2007) studier af, hvordan den moderne nationalstats velfærdsprojekt er historisk forankret i en bredere europæisk selv fremstilling, der tegner sig som en lineær progressiv fortælling om øget oplysning, rationalitet og civilisation. Hesses pointe er, at denne europæiske selv fortælling nødvendigvis må forstås på baggrund af sin konstruerede anden oparbejdet i Europas koloniale relationer siden ”opdagelsen” af den ”nye” verden.

Med reference til Hesses arbejde, argumenterer politologen Alana Lentin (2014) for, at den moderne velfærdsstats universalisme trækker lange tråde tilbage til kolonialismens konstruktion af den primitive uciviliserede anden, idet ”det kun er gennem viden om, hvad det ikke er, at begrebet om ”det universelle menneske” (sic) kan blive konfigureret” (Lentin, 2014, s. 73, egen oversættelse). Når vi således betragter velfærdsarbejdets perfektionisme i sammenhæng med den europæiske civilisatorisk ophøjede selv fremstilling, spejlet i den konstruerede ikke-europæiske anden, rejser det spørgsmålet om, hvordan sådan en grundlæggende forskelstænkning og -sætning trænger sig på i velfærdsarbejdet med nyan- komne flygtninge.

Tidligere danske studier har vist, hvordan forskelstænkning og -sætning legitimeres med henvisning til velfærdsarbejdets handlen på vegne af samfundskollektivet (Jacobsen, 2012; Johansen, 2017; Jöhncke, 2007; Padovan-Özdemir & Moldenhawer, 2017; Øland, 2011, s. 205-211). Studierne viser, at velfærdsarbejdets perfektionisme og integrationisme ledsages af bekymringer for social deroute og degenerering. I denne artikel undersøger vi konkret, hvordan sådanne bekymringer i velfærdsar-

bejdet med nyankomne flygtninge udmønter sig i re-præsentationer af flygtningen som en, der har brug for hjælp.

Postkolonial velfærdsanalytik:

Bekymringer og re-præsentationer

For at kunne åbne analytisk op for de velfærdsdynamikker, der mobiliseres i mødet med nyankomne flygtninge henter vi inspiration i den franske socialhistoriker Jacques Donzelots genealogiske undersøgelser (1997). Donzelot beskriver, hvordan et beskyttende formynderisk kompleks dannede sig omkring varetagelsen af kontrol med samfundet gennem familien. Dette kompleks er mangesidigt, men fælles om at fokusere på børns patologi i dobbelt forstand, nemlig børn i fare og farlige børn (Donzelot 1997, s. 96). Vi anvender denne inspiration til at sætte analytisk fokus på flygtninge i fare/risiko og farlige/risikable flygtninge. Med Donzelot får vi både markeret en teoretisk-analytisk tilgang men også en historisk dynamik, som vi kan genkende som omdrejningspunkt i vores materiale.

I forlængelse af ovenfor skitserede forskningsfelt, som denne artikel ønsker at bidrage til, henter vi også inspiration hos litteraten Edward Said og hans analyse af orientalisme som et kulturelt-historisk produkt af et villet menneskeligt arbejde (Said, 1995, s. 15). Orientalisme udvikler sig som en faglighed, hvis repræsentationer af Orienten og orientaleren ifølge Said må forstås som netop re-præsentationer og ”ikke som ”naturlige” beskrivelser af Orienten” (Said 1995, s. 21). For at understrege, at repræsentationerne ikke skal undersøges for deres sandhed eller korrekthed, betoner Said et fokus på repræsentationens ydre, og hvad dette ydre afstedkommer, dvs. fokus er på de *konstruktioner og billeder*, der aktiveres og får effekter, når noget re-præsenteres (Said 1995, s. 21). En re-præsentation er altså ikke en repræsentation af fx flygtningen, men et billede, som således bliver selvstændiggjort som objektet, der skal forstås og gøres noget ved.

Kombinationen af Donzelots og Saims begreber gør det muligt for os at forfølge det universalistiske velfærdsarbejdes iboende bekymringer, som ifølge Lentin (2014, s. 73) trækker på forestillinger om en fremtid, hvor det er det *ikke*-universelle menneske, der har overtaget magten.

Herved etableres en analytisk indgang, som muliggør identificeringen af, hvordan velfærdsdynamikken, der mobiliseres i mødet med nyankomne

flygtninge, konstruerer flygtningen som objekt for velfærdsarbejdets perfektionistiske og integrationsistiske ambitioner.

MATERIALESAMLING

Artiklens empirisk-historiske materialesamling består af årsrapporter, fag- og medlemsblade, hørings-svar og pamfletter fra to organisationer, nemlig Dansk Flygtningehjælp (DFH) og Dansk Røde Kors (DRK) for perioderne 2014-2016 (syrere m.fl.), 1992-1996 (bosniere), 1978-1980 (vietnamesere m.fl.). Disse civilsamfundsorganisationer har spillet en afgørende administrativ, social og kulturel rolle i varetagelsen af nyankomne flygtninge i Danmark, siden man i 1956 samlede sig folkeligt og politisk om modtagelsen af 1000 ungarske politiske flygtninge (Fenger-Grøn & Grøndahl, 2004, s. 44). Siden midten af 1950'erne har den danske stat nemlig udliciteret opgaven med at modtage nyankomne flygtninge til DFH og DRK. Journalisterne og forfatterne Carsten Fenger-Grøn og Malene Grøndahl (2004) peger endvidere på, at disse civilsamfundsorganisationers engagement i flygtningearbejdet i Danmark har været tæt knyttet til det kommunale integrationsarbejde med boligplacerede flygtninge.

For at indhente lignende materiale, der dækker det kommunale velfærdsarbejde med flygtninge, består artiklens materialesamling også af artikler fra to medlemsblade udgivet af Kommunernes Landsforening (KL), nemlig *Danske Kommuner* (for perioderne 1992-1996 og 2014-2016) og *Momentum* (for 2014-2016). For perioden 1978-80, hvor *Danske Kommuner*, men ikke *Momentum*, eksisterede, har der ikke kunnet identificeres artikler om flygtninge, hvilket formodentlig skyldes, at kommunerne hverken formelt set eller proaktivt var involveret i modtagelsen og integrationen af flygtninge. Inden for artiklens forskningsramme har det ikke været muligt at identificere evt. andre relevante KL-materialer for perioden 1978-1980.

Det er værd at bemærke, at det først i 1999 bliver pålagt kommunerne at varetage opgaven med flygtninges integration. Indtil da har DFH og DRK varetaget asylfasen såvel som integrationsfasen med et statsligt mandat og bevilling. Det bliver dog tydeligt i det øvrige materiale fra den tidlige periode, at kommunerne udgjorde en nødvendig samarbejdspartner for DFH – særligt ifm. boligplacering af de nyankomne flygtninge. Efter 1999 varetager DFH og DRK kun opgaver i relation til modtagelse og

ophold under asyl. Ikke desto mindre fremgår det af det senere materiale, at DFH og DRK stadig ser sig selv som væsentlige aktører i integrationsarbejdet ved fx at tilbyde rådgivning til kommunerne og organisere lokalgrupper i det frivillige 'integrationsarbejde' med nyankomne flygtninge.

Materialet er indsamlet dels i Det Kongelige Biblioteks Småtrykssamling, dels via søgninger på de respektive organisationers fagblades hjemmesider hhv. i tidsskriftsarkivet på Danmarks Pædagogiske Bibliotek for så vidt bladene ikke fandtes elektronisk. Alle 152 individuelle tekster/dokumenter er indsamlet og udvalgt ud fra kriteriet om, at de har hhv. syriske, bosniske eller vietnamesiske flygtninge som deres objekt for beskrivelse, refleksion og diskussion. Denne fælles 'tematik' finder mange forskellige udtryk på tværs af materialesamlingens genremæssige diversitet.

Materialesamlingens diversitet og forskellige teksttyper betragtes på en ganske særlig måde i artiklen. I forlængelse af artiklens postkoloniale analytiske tilgang som beskrevet ovenfor, er vi netop ikke interesseret i afsenderens motiver eller intentioner eller i dokumenternes meningsindhold i sig selv, men vi er interesseret i re-præsentationernes *ydre*. I metodelitteraturen svarer dette til at anskue dokumenter som en adgang til en periodes kollektive eller institutionelle klassifikationer om et givent fænomen (Dahler-Larsen 2005), hvor fokus er på dokumenters *objektive* institutionelle karakter og de typifikationer der udtrykkes gennem dokumenterne. Det betyder ikke, at vi er interesseret i om og hvorvidt dokumenterne *er* objektive eller sande, men hvordan dokumenterne metodisk kan anskues udefra som objektive fænomener, hvorigennem vi kan iagttage og søge at forstå samfundsmæssige velfærdsdynamikker.

Idet materialesamlingen dækker (nedslag i) civilsamfundets og kommunernes sidste knap 40 års flygtningearbejde giver det os mulighed for at identificere kontinuitet og transformation i de bekymringer for menneskelig og samfundsmæssig deroute, der har udviklet sig i relation til ankomsten af større flygtningegrupper og i sammenhæng med velfærdsstatens øvrige udvikling.

Idet analysen har re-præsentationen af flygtningen som punkt og spejl for samfundets udvikling som sit omdrejningspunkt, er hvert enkelt dokument i materialesamlingen blevet læst systematisk igennem mhp. at identificere tekstpassager, som:

1. udtrykker hverdagsviden, ekspertviden og/eller myter om flygtningens 'bagage' og nye livssituation i Danmark,
2. udtrykker bekymringer for, forestillinger om og forventninger til det danske samfund, som skal modtage de nyankomne flygtninge og
3. udpeger praksisformer, som tænkes at understøtte varetagelsen af de nyankomne flygtninges velfærd og videre færd.

Noteringerne er indført i skemaer,⁴⁾ og de er herefter gentagende gange læst på tværs af materialerne og systematiseret diakront på baggrund af iagttagede mønstre og brud i det samlede materiale. Da analysearbejdet har identificeret mere kontinuitet end brud i re-præsentationer af flygtningen, er det således to fremtrædende 'billeder' af flygtningen, som er strukturerende for fremstillingen af artiklens analytiske resultater nedenfor, hvor de historiske brud i højere grad fremstår som variationer og nuancer i re-præsentationen af flygtningen. Den følgende analyse prioriterer at give plads til fremstillingen og detaljeringen af de historisk-empiriske re-præsentationer, som fortolkes yderligere i artiklens afsluttende afsnit.

VELFÆRDSDYNAMIKKENS FLYGTNINGE-RE-PRÆSENTATIONER

I den følgende analyse iagttages to dominerende billeder af flygtninge i Danmark i perioden 1978-2016: Den produktive flygtning og den syge flygtning. Det udfoldes, hvordan billederne bliver til og ændres gennem velfærdsindsatsens praksisformer og bekymringer for den individuelle såvel som samfundsmæssige velfærd. Således kan kontinuitet og transformation i velfærdsdynamikken over de tre perioder optegnes i en dobbelt bevægelse mellem at varetage velfærden for flygtninge i fare og at varetage samfundets velfærd og håndtere frygten for samfundsmæssig deroute ved flygtningenes tilstedeværelse.

Ligesom vi bærer en historisk bevidsthed med os ind i analysen, udtrykker selve materialet også en historisk bevidsthed, som kommer til udtryk i sammenligninger mellem tidligere og aktuelle flygtningegrupper, hvilket er med til at informere re-præsentationen af flygtningen i de tre perioder. Endvidere synes disse flygtningebilleder at være informeret af beretninger fra nødhjælpsarbejdet i de brændpunkter, hvor flygtningene kommer fra. Til

denne historiske bevidsthed hører ligeledes forestillinger om det danske demokratiske velfærdssamfund, - bygget på universalisme, solidaritet og arbejdsomhed.

Den produktive flygtning

Gennem alle tre perioder tegner der sig et tydeligt billede af flygtningen som én, der skal være produktiv og kunne forsørge sig selv i et vækstorienteret og økonomisk bæredygtigt samfund. Dette betones, ønskes hhv. beklages ikke at være tilfældet, som tiden går, og *arbejde* som entydigt integrationsinstrument bliver mere og mere synligt. Siden Bistandsloven fra 1976 har ideen med socialpolitikken i bred forstand været at rehabilitere 'den funktionelt afvigende' og bringe borgeren tilbage til en situation, hvor denne kunne forsørge sig selv (Nissen et al. 2015). Således også med flygtningen.

Uanset om flygtningemodtagelsen – og integrationen har været varetaget af civilsamfundsorganisationerne eller kommunerne, har udgifterne i forbindelse med varetagelsen været central, herunder den løbende diskussion med regeringer om refusion. I den forbindelse indfører DFH et begreb om en normalflygtning:

”Til beregning af udgifterne i forbindelse med integrationsarbejdet indføres det fiktive begreb en ”normalflygtning”, hvorved forstås en voksen, enlig flygtning, som det under normale omstændigheder vil være muligt i løbet af en periode på 18 måneder at integrere så vidt, at den pågældende kunne klare sig selv i det danske samfund, enten ved egen arbejdsindsats eller ved at være under uddannelse eller overført til pension eller almindelige sociale ydelser i en kommunal socialforvaltning.” (DFH 1977/78, s. 33/Årsberetning II)⁵⁾

Den generelle forestilling er her, at muligvis er flygtningen i arbejde efter 18 måneder, men det er også en legitim mulighed, at flygtningen er kommet på pension eller anden offentlig ydelse. Begge dele svarer på dette tidspunkt til at kunne klare sig selv og være selvforsørgende. Dette billede understøttes af forestillingerne om integrationsarbejdets balance:

”Integrationsarbejdet vil altid være præget af den vanskelige balance mellem på den ene side primært at have til formål at bringe en flygtning over i de produktives rækker og på den anden side at tilgodese menneskelige hensyn – også overfor børn, syge og gamle” (Ibid., s. 24).

*Vietnamesiske bådflugtninge
ankommer mellem 1978-1980.*

*Bosniske flygtninge
ankommer mellem 1992-1996.*

*Syriske flygtninge
ankommer mellem 2014-2016.*

At komme ind i de produktives rækker som vietnamesisk flygtning tænkes dog i snæver forstand. Vietnameseren kan blive produktiv som specialarbejder. Det beskrives fx, at det er planen at vietnamesiske kvinder i DFH's Århusafdeling begynder på "specialarbejderkursus i syning og rengøring med henblik på senere arbejdsplacering". Det forstås, at kvinderne ønsker at arbejde, selvom de i Vietnam aldrig har arbejdet udenfor hjemmet, og DFH "forsøger at holde lidt igen af hensyn til børnene og de risici, der er ved at ændre et kulturmønster alt for hurtigt" (Ibid.:14).

Også andre steder i materialet er det tydeligt, at specialarbejderen er den forestilling, man har om mulighederne for vietnameseren. Fx sættes der et "teoretisk-pædagogisk" udviklingsarbejde i gang mellem tre EFG⁶⁾-skoler, Direktoratet og DFH i 1979 (DFH 1980, s. 14/Årsberetning). Indslusningskurser til EFG blev foreslået men først realiseret i 1981, da en bevilling fra SVUA⁷⁾-midlerne til bekæmpelse af den generelle arbejdsløshed gjorde det muligt. Endelig anvendes erhvervspraktik for at "vænne eleverne til en dansk arbejdsplads" (Ibid., s. 15) samt højskoleophold. Re-præsentationen af vietnameseren som produktiv specialarbejder understøttes af beskrivelser af vietnamesernes "ildhu, man aldrig tidligere har set" (DFH 1977/78, s. 14/Årsberetning II) og vilje til at tilpasse sig trods deres besvær med at lære dansk og tilpasse sig en otte timers arbejdsdag.

Det bliver dog tydeligt, at ideen om at danne vietnameseren til at være specialarbejder ikke fanger an og finder anvendelse i samfundslegemet, der allerede i 1980 mærker "stramningen på arbejdsmarkedet" (DFH 1980, s. 16/Årsberetning). Der er ikke længere brug for specialarbejdere i så stort omfang, og arbejdsløsheden volder DFH problemer med at arbejdsplacere vietnameseren og andre flygtninge.

Med de bosniske flygtninge i 1990'erne, er billedet til dels anderledes. Nu er indsatserne – som DFH og DRK samarbejder om – tilpasset den enkelte flygtnings kvalifikationer under overskriften *Aktiveringsprogrammet* (DFH 1992, s. 4, 27/Årsberetning). Bosnierne fik først midlertidigt ophold, hvorfor præmissen i flygtningearbejdet fra begyndelsen var, at bosnierne skulle repatrieres. Derfor skulle de faglige ressourcer, de havde med sig, vedligeholdes, og flygtningen skulle kvalificeres til at vende hjem, bl.a. via selvaktivering. I flygtningemodtagelsen var der en klar opfattelse af, at bosnierne havde haft et produktivt arbejdsliv i deres hjemland, og det skulle stimuleres. Aktiveringsprogrammet var imidlertid også

præget af ideen om en specialarbejder, og der blev tilbudt "lettere håndværksmæssige aktiviteter og træning inden for de mest relevante fagområder som for eksempel bygge/ anlæg og transport. Den faglige træning gennemføres i et samarbejde med bl.a. AMU⁸⁾-centre" (Ibid., s. 28). I en rapport fra en bosnisk flygtning bringes der flere arbejds-/uddannelseskategorier frem. Han skriver bl.a.: "Når I tænker på os flygtninge som er gået igennem dette Aktiveringsprogram, må I indrømme, at den største del af flygtningene har haft forskellige uddannelser og har gennem dem dannet sig et billede af arbejdet og livet i Danmark" (DFH 1994, s. 10/ Årsberetning). Han skriver i øvrigt om erhvervs livet, som om han forestiller sig, at man som bosnisk flygtning også kan være selvstændig i Danmark.

Lignende brydende forestillinger gør sig gældende og understøttes af andre praksisformer. DFH arrangerer på dette tidspunkt et kursus i "projekt-management" i samarbejde med Rotary. Her kan "en gruppe veluddannede flygtninge stifte bekendtskab med projektankegangen" (DFH 1993, s. 36/Årsberetning). Ideen er "at projektmetoden kan spredes videre ud i flygtningegruppen" (Ibid.), således at de ved selvaktivering arbejder videre med forskellige projekter. Udover at bosnieren tænkes at vedligeholde sine produktive evner, forestiller man sig, at øvelser i projektledelse er med til at træne og forberede bosnierne på at opbygge deres land på demokratisk og konstruktiv vis.

Bosnieren optræder ligefrem som forestillet produktivkraft for kommunen. En borgmester (fra partiet Venstre) forklarer, at de ikke havde tænkt sig at bygge nyt til flygtningene, men udtaler: "[V]i vil gerne beholde bosnierne. De kan givet betyde en tilvækst til vores lokalsamfund, så jeg kan ikke se, hvorfor vi ikke skulle gøre en indsats for at beholde dem" (Danske Kommuner 1995, nr. 3, s. 8/Nye boliger til bosnierne). Fra Syddanmark berettes det ligeledes, at bosnierne skaber gang i kommunen, og der "har stort set ikke været nogen sammenstød med lokalbefolkningen" (Danske Kommuner 1995, nr. 25, s. 10-11/Syddanmark overtager 300 flygtninge).

Overvejelsen er altså, at når *de* ikke skaber uro, og når det er åbenbart for enhver med minimal matematisk kunnen, at de vil skabe aktivitet i kommunen, så betragtes det som en samlet fordel for kommunens produktivitet, at de findes i kommunen. Dette foldes ud af to kronikører fra Horsens, der foreslår et helt nyt syn på flygtningen:

”[V]i så det som en energitilførsel at få flygtninge til Danmark og startede med at spørge: Hvad kunne du tænke dig at arbejde med i Danmark? (...) Har du forretningsideer? Ser du eksportmuligheder for Danmark til den egn du kommer fra?” (Danske Kommuner 1996, nr. 11, s. 30/Flygtningeintegration – en vækstmulighed).

Her skabes altså et billede af, at flygtningene kan være en ny mulighed for vækst og arbejdsløshedsbekæmpelse i Danmark. Og der berettes om et konkret projekt fra Horsens, hvor de bosniske flygtninge hjælpes med at kunne bruge deres arbejdserfaring fra ”det tidligere Jugoslavien” til at ”blive iværksættere” og arbejde sig ”op ad rangstigen” (Danske Kommuner 1996, nr. 40, s. 36-37/Fra rig og berømt til fattig og flygtning).

Endelig beretter DFH om, at kommunerne ser muligheder for, at de bosniske flygtninge – som der er en ”udpræget positiv holdning til i hele landet” – kan sluses ud på arbejdsmarkedet i de områder, hvor der er tendens til efterspørgsel, fx ”forskellige fagområder indenfor sundhedssektoren og bygge- og anlæg i visse regioner” (DFH 1994, s. 33/Årsberetning). Også DRK medvirker til at tegne billedet af, at bosnieren kan varetage velfærdsarbejde, idet man henstiller til, ”at der uddannes tosproget pleje- og omsorgspersonale, der har et indgående kendskab til bl.a. transkulturel medicin og behandling, madvaner, religion m.v.” (DRK 1994-95, u.a./Årsberetning). Det antages, at ”udlændinge” har en ”anderledes opfattelse af sygdom og sundhed”, og videre siges det, at:

”I mange andre kulturer forventer befolkningen at få medicin og indsprøjtninger for sygdomme – akkurat som i Danmark i gamle dage (...) Men her i Vesten har opfattelsen af sygdom og sundhed ændret sig meget. Her taler man med patienterne, og måske finder lægen ud af, at medicin slet ikke er det bedste for patienten. Måske skal den ældre blot dyrke noget motion og indtage en anden kost” (Danske Kommuner 1995, nr. 17, s. 10/Nye krav til personalet).

Ældre og patienter med ”udenlandsk baggrund” kræver derfor personale, der kan forstå den tilgang til sygdom og sundhed, som var gældende i Danmark i fortiden, og det kan almindeligt dansk personale selvsagt ikke præstere, for de er mere udviklede og lever i nutiden. Derfor må den tilbagestående udlænding selv inddrages, dog uddannes, således at denne kan indgå i den offentlige produktion af velfærd egnet til den særlige gruppe.

Når blikket rettes mod de syriske flygtninge i 2010’erne, ser vi en kontinuitet i opfattelsen af flygtninge som nogle, der kan sætte produktivitet sniveauet op i kommunerne, idet man forestiller sig, at der kommer handel til området, fordi ”asylansøgerne modtager lommepenge fra staten til indkøb af tøj og dagligvarer” (Danske Kommuner 2015, 5. nov./Antallet af kommunale asylcentre fordoblet på et år).

Når flygtningen regnes som en produktivitet faktor og tænkes ind i en samfundsmæssig budget- og regnskabsmodel generelt, følger det, at der opstår problemer, hvis flygtningene ikke ankommer som forventet. Der rapporteres om, hvordan det skaber samfundsmæssigt spild, at kommunen fx betaler for leje til tomme værelser, fordi der langt fra var kommet det antal, man havde forventet jf. den kvote man havde fået. En kommune beklager sig og siger:

”Så må vi regne med, at der kommer flere i år. Noget af det, der var specielt sidste år, var at der kom mange enlige mænd. I år er det næsten kun familier. Det er et andet eksempel på, at det kan være en udfordring at tilpasse indsatsen” (Danske Kommuner 2016, nr. 22/Flygtninge der blev væk).

Det synes således at være til gene for kommunernes produktivitet sniveau, at flygtningene ikke ankommer i en jævn og stabil strøm, men netop er afhængige af – ja: flygtningesituationen og konflikter.

I 2010’erne forestilles flygtningen dog ikke udelukkende som en faktor, der genererer aktivitet i kommunerne, men i lige så høj grad som rå arbejdskraft, hvilket kommer til udtryk i det skærpede fokus på ordinær beskæftigelse. I et lovforslag ønskes flygtningen ligefrem defineret som ”jobparat”, hvilket tolkes positivt af organisationerne, idet de ser fokus rykke sig fra en forståelse af flygtningen som en byrde til en ressource for samfundet (DFH 2016, s. 2/Høring vedr. bedre rammer for at modtage og integrere flygtninge). At ressourcerne ”der er kommet til landet, bliver udnyttet bedst muligt” (Ibid., s. 5), understreges med reference til, at virksomhedsrettede indsatser er mest effektive, hvis der er et godt match mellem virksomheden og flygtningen. Her siges altså, at det er rå arbejdskraft, der er ”kommet til landet”: Den *produktive* flygtning, hvor selve flygtningesituationen bliver til en uheldig hæmsko, der forsinker arbejdskraftens vej til beskæftigelse (jf. billede af den syge flygtning nedenfor).

I det hele taget er hurtighed og tempo afgørende

elementer i denne periode, der i særlig grad efterstræber en glat normaltilstand: En situation hvor flygtningen som en hvilken som helst anden ideel arbejder passer til virksomheden uden omkostninger. Fx siges det, at kommunerne ønsker mere fleksibilitet, så de kan ”anvende flygtningenes egne ressourcer og hjælpe flygtningene til en hurtigere tilknytning til arbejdsmarkedet” (Danske Kommuner 2015, 15. jan./Konstruktiv forståelse om integration). En del af dette billede beskriver, hvordan flygtningen er et menneske, der er vant til at arbejde og gerne vil arbejde, og at velfærdssystemet tidligere har kvalt den lyst flygtningen besidder til at blive en del af samfundet gennem arbejde (Danske Kommuner 2016, nr. 2/Støjberg vil accelerere integrationen). Derfor argumenteres det, at flygtningene skal afklares (endnu) hurtigere, allerede på asylcentret.

De syriske flygtninge betragtes altså som kompetente, og det understreges, at deres kompetencer ikke må lide skade, mens de er i Danmark, men det siges også: ”Hvis både den nye borger og det danske samfund skal have gavn af medbragte kompetencer, er der imidlertid behov for mere end kompetenceafklaring” (DFH 2015, s. 6/Høring ved jobrettet integrationsprogram for nytilkomne flygtninge og familiesammenførte). Arbejdsgiverens kendskab til mulighederne for at ”drage nytte af medbragte kvalifikationer” nævnes også. Her er altså tale om, at flygtningen i mere streng forstand opfattes som mulig arbejdskraft, dvs. produktivkraft, som erhvervslivet kan nyde godt af, hvis et heldigt lykketræf indtræder. Det understreges i perioden, at beskæftigelsesindsatsen skal være sammenhængende og ambitiøs og involvere både ”offentlige og private arbejdsgivere, fagforeninger, uddannelsesinstitutioner, jobcentre, frivillige kræfter mv.” (DFH 2016, s. 2-3/Bemærkninger til lov vedr. udvidelse af personkredse for modtagelse af integrationsydelse). Der er brug for en ekstraordinær mobilisering, som i særlig grad i denne periode synes at være afhængig af arbejdsgivernes indsats.

Det betones, at det er en fordel at have netværk med danskere og forståelse for det danske, fx siger DRK, at det er ”vores erfaring, at en forståelse for det danske samfund, kultur og normer samt netværk og venskaber med danskere er afgørende for at få fodfæste på arbejdsmarkedet og bidrage som aktiv medborger” (DRK 2015, s. 1/Høringssvar vedr. jobrettet integrationsprogram for nytilkomne flygtninge og familiesammenførte). Her gør DRK sig nyttig i indsatsen for at gøre flygtningen funktionsduelig på

arbejdsmarkedet, idet det antages, at dette kræver, at flygtningen tilegner sig et vist kulturelt kendskab til det danske samfundsliv.

Det kulturelle aspekt af flygtningens tilværelse gøres fx relevant i et konkret projekt i IKEA i Gentofte, hvor sprogundervisning er koblet med virksomhedspraktik. Her berettes der om, at IKEA sorterer dem fra, der ikke har de rette værdier, hvilket forklares at være dem, der er ekskluderende. Vil de have jobbet, skal de således acceptere at arbejde sammen med ”homoseksuelle, folk med slør, andre religioner, og de skal kunne have en kvindelig chef” (Danske Kommuner 2016, nr. 6/Sprog og praktik er skruet rigtigt sammen).

Samlet set tegnes der et billede af de syriske flygtninge i 2010’erne som en befolkningsgruppe, der potentielt kan generere vækst og produktivitet i samfundet, men som grundet deres ustabile ankomst og antal og deres tvivlsomme kulturelle værdisæt og adfærd også må behandles som en potentiel økonomisk bombe, hvis ødelæggelser vil præge en given kommune, hvis flygtningen ikke kommer i arbejde i de første tre år. Således synes vejen til ordinær beskæftigelse lang, idet flygtningene vurderes at have ”komplekse og sammensatte udfordringer både socialt og kompetencemæssigt” (DFH 2015, s. 4/Høringssvar vedr. jobrettet ...).

Den syge flygtning

Gennem de tre perioder er der en kontinuitet af bekymring for flygtningens sundhedstilstand og mulige sygdomme. Der er tegn på, at flygtningen som sådan sygeliggøres, og det betyder, at den uheldige og svære menneskelige situation flygtningen er i, beskrives med flere og stærkere sygdomsbetegnelser, som tiden går. Typen af sygdom med evt. tilhørende degenerering, som flygtningen tænkes at udløse, ændrer sig også. Tendensen til øget patologisering af flygtninge som gruppe kan genfindes i en undersøgelse af, hvordan psykosociale interventioner knyttes til bekymringer for flygtninges efterkommere, hvor bekymringerne understøttes af et videnskredsløb på tværs af offentlige, frivillige og ikke-statslige organisationer, som har udviklet sig siden 1980’erne (Brinkmann 2016).

I 1970’erne beskrives vietnameserne ved generelt svagt helbred. Særligt flygtningebørnene beskrives som fejlnærede, prægede af sult, epidemier og mangelsygdomme (DRK 1979/Bådflygtninge fra Vietnam). Disse beskrivelser er informeret af danske

frivillige nødhjælpsarbejderes ophold i flygtningelejre, som anses for sundhedsskadelige. Udover smittesomme tropesygdomme, nævnes det også, at ”mere end halvdelen af alle sygdomme hos flygtningene skyldes psykiske påvirkninger som følge af ophold i lejren. Disse påvirkninger giver sig bl.a. udslag i sygdomme, som umiddelbart kunne antages at være allergi” (DRK 1979/Røde Kors repræsentant hjem fra Malaysia).

Selvom der henvises til vilkår i flygtningelejre, refereres der også til, at der er ”nationer med lavere sundhedsstandard end den danske” (DFH 1977/78, s. 24/Årsberetning), og en lægeordning sættes i værk for at ”tilgodese forebyggelse, flygtningens tryghed i sundhedstjenesten og sikre bedre indgang i det almindelige sygesikringssystem” (Ibid.). På dette tidspunkt, er opmærksomheden rettet mod potentielt farlige og smittesomme sygdomme fra tropenerne (DFH 1979, s. 78/Årsberetning). Der blev derfor iværksat et omfattende medicinsk modtagelses- og undersøgelsesprogram på Rigshospitalets epidemiske afdeling. I tilknytning hertil skulle der undervises i hygiejne og profylakse. Der blev argumenteret for programmet således: ”Det betød også en større tryghed i de nye omgivelser, der ikke før havde modtaget flygtninge fra fjerne egne. Endelig har det vist sig, at det lokale sundhedspersonale ville have stået usikkert over for de mange forskellige medbragte tropelidelser” (Ibid., s. 9). Det lokale modtagersamfunds tryghed i forbindelse med ”håndteringen af flygtningenes lidelser” vejede altså tungt (DFH 1980, s. 13/Årsberetning).

I 1990’erne går beskrivelserne af de bosniske flygtninge, fx flygtningebørn i Kroatien, på at børnene er apatiske, i chok, understimulerede, forsømte, udad-reagerende og har koncentrationsbesvær, mens de voksne beskrives som uden overskud (DFH 1993, s. 18/Mellem os: beretning fra et flygtningecenter). De bosniske flygtninges psykosociale tilstand er i fokus, også i forbindelse med det midlertidige ophold de først fik. Det beskrives fx som: ”En usikkerhed og mangel på livsperspektiv, der begynder at dræne dem for ressourcer og vanskeliggør en bearbejdning af den sorg og de kriser, der følger med livet i eksil” (DFH 1993, s. 9/Årsberetning). Her er spor af en patologisering af eksiltilværelsen som sådan. En undersøgelse afrapporteres under overskriften ”Migrationsmedicin i Danmark”, og den fastslår, at asylansøgere er i en særlig risikogruppe for at ”udvikle stress-relaterede psykiske og psykosomatiske sygdomme”, og at selve ventetiden er belastende

(DRK 1994-95, u.a./Årsberetning).

Det beskrives endvidere, hvordan den bosniske flygtningegruppe er en med ”hidtil undertrykte psykiske problemer”, og at man kan regne med, at de kommer op til overfladen, når de har fået asyl og får en mere normal hverdag med mere overskud (Danske Kommuner 1995, nr. 25/Stort behov for psykisk hjælp). Det beskrives altså, at noget ustyrligt vil udvikle sig, hvis der ikke bliver taget hånd om det. Det nævnes, at formanden for den pædagogisk-psykologiske forening skønner, at halvdelen af alle bosniske flygtningebørn ”er ganske voldsomt traumatiserede” og ”der er børn der bliver invaliderede”.

Samtidig ventileres en frygt for at kommunerne vil ”dukke sig” for at undgå opgaven: ”hvis de vil, kan kommunerne lukke øjnene, og gøre problemerne til sociale problemer eller adfærdsproblemer. Men det *er* psykiske problemer” (Ibid.). Derfor kræves flere ansatte i de pædagogisk-psykologiske rådgivninger, og der henvises til, at en læge fra DRK via undersøgelse har fundet mennesker med sindssygelignende tilstande og skønner, at 1000 af de 17.000 bosniere, der er i Danmark, har været udsat for krig eller krigslejre – samt at 500 af dem vil have behov for intensiv psykologbehandling. Patologiseringen i denne periode er altså primært af psykologisk art.

Vores diakrone analyse bekræfter således Brinkmanns (2016) analyse af en øget traumatologisk patologisering af flygtninge og deres efterkommere (i vores materiale fra 1990’erne og frem), idet vi i materialet fra 2010’erne yderligere kan identificere adskillige bulletiner om, hvor mange der har traumer hhv. hvor omfattende traumerne er, og hvordan de kan udvikle sig skæbnesvangert for flygtningen og for Danmark, hvis der ikke gøres noget; hvis traumerne ikke behandles.

Det berettes fx, at antallet af flygtningebørn på to år er tredoblet, således at børnene nu udgør en større del af alle flygtninge, og at mange af disse børn er traumatiserede. Med henvisning til Videnscenter for Psykotraumatologi på Syddansk Universitet kategoriseres traumerne som nogle, der ”først kommer op til overfladen, når man har fået fast grund under fødderne” (Momentum 2015, 9.11.15). Der er altså tale om en latent bombe til uundgåelig detonering. Fx siges det om uledsagede flygtningebørn: ”Der er en særlig og kontinuerlig opmærk-

somhed på traumesymptomer, som godt først kan vise sig et stykke tid efter den unges ankomst til kommunen” (Danske Kommuner 2016, nr. 3/Rekordmange uledsagede flygtningebørn skal integreres). Det understreges, at de ’nye’ flygtningebørn er dårligere end flygtningebørn, man hidtidigt har modtaget: ”Børnene har flere hårdere oplevelser med sig og det gælder også familiesammenførte. Desuden er flere af børnene traumatiserede på grund af egne oplevelser, hvor de førhen oftere var traumatiserede, fordi forældrene var det.” (Momentum 2015, 9.11.15). Fra Roskilde meddeles det, at:

”De har praktisk talt alle sammen traumer, så vi ser mere på hvordan de fungerer med deres traumer end på selve traumerne. (...) Problemet er, at de traditionelle psykologsamtaler ikke hjælper så mange af de her børn, så vi arbejder også med hurtigt at få skabt nogle sociale miljøer der er med til at hjælpe de her børn” (Ibid.).

Dette tyder altså på, at flygtningen som sådan opfattes som syg og traumatiseret, hvorfor hele det sociale miljø må indrettes, så det kan have terapeutiske og behandlende funktioner ift. denne målgruppe. Andre steder i materialet betones det, at indsatsen for denne gruppe – ud over et beskæftigelsesfokus – må have ”en mere socialfaglig og sundhedsfaglig karakter” (DRK 2015, s. 3/Høringssvar vedr. jobrettet...).

Centralt er desuden et fokus på, at traumerne kan gå i arv og sætte sig i flygtningeslægten, hvilket giver indtryk af en potentiel, men indbygget undergang. Det er også udtryk for en forståelse af, at flygtningens mentale situation bliver til et biologisk fænomen med en (uundgåelig) udviklingsdynamik knyttet til sig. Eksempelvis siges det, at ”vi ved”, at 30-50 % af flygtningene *på et tidspunkt* udvikler PTSD ”og det kan gøre en række ting vanskeligere for den enkelte flygtning, for kommunen og for samfundet som helhed” (Danske Kommuner 2016, nr. 4/Traumatiserede flygtninge). Det bemærkes, at hvis forældrene har PTSD, ”er der risiko for at børnene også får det” (Ibid.). PTSD fremstilles som en arvelig sygdom, der kan udløses på et senere tidspunkt i slægtens historie, og konturer af en arvelighedslære er således antydet. Selvom det også siges, at ikke alle flygtninge får PTSD, og at følger af PTSD kan forebygges gennem netværksaktiviteter, så er ideen om, at det problematiske ved flygtningen kan gå i arv og følge slægten, plantet som en væsentlig del af velfærdsdynamikken på dette tidspunkt.

En del af frygten for, at sundhedsproblemer udløses på et senere tidspunkt, er knyttet til et økonomisk rationale: ”Hvis sundhedsproblemer ikke opfanges i tide, kan det endelig betyde større ressourceanvendelse på et senere tidspunkt” (DFH 2016, s. 9/Høringssvar vedr. bedre rammer...). Kommunerne er således også bekymret for, at ikke alle flygtninge får lavet den lovpligtige helbredsundersøgelse (KL-notat, 7. dec. 2015/Analyse af kommunernes integrationsindsats), og i den forbindelse sygeliggøres også flygtningens forhold til at gå til lægen; for sent og ikke som forebyggelse.

EN RACIALISERET VELFÆRDSDYNAMIK I MODTAGELSEN AF FLYGTNINGE

Artiklens analyse har vist, at velfærdsdynamikken har en dobbelt-logik, som dels søger at beskytte flygtningen i fare, dels søger at beskytte samfundet mod den farlige flygtning. Analysen har vist, at velfærdsdynamikken iværksætter forestillinger om, at flygtningen bærer mulige undergangsscenerier i form af antydninger af forskellige slags bomber, der muligvis udløses langsomt og medfører deroute, hvis ikke der gøres noget. I re-præsentationen af den produktive flygtning indbygges en tydelig økonomisk bombe, og i re-præsentationen af den syge flygtning indbygges en bombe komponeret over fysiske og psykiske sygdomme, der kan udløse forskellige typer af ustyrlighed og vildskab i samfundslegemet, fx i form af epidemier og sindssyge. Denne ustyrlighed fremstilles i den sidste periode som traumer, der kan gå i arv i flygtningefamilien.

På tværs af re-præsentationerne af hhv. den produktive og den syge flygtning, kan vi iagttage en racial tænkning, der *ikke* er knyttet til (dårlige) intentioner eller motiver, men snarere til et ”omnibenevolent indhold” (Ahmed 2015, s. 8, vores oversættelse). Der er tale om en historisk dynamik, der gennemtrænger velfærdsindsatsens perfektionerende og velmenende praksisformer. Når vi fremhæver en racial velfærdsdynamik, peger vi således på dominansformer, der baserer sig på racial under- og overordning, hvilket netop henleder opmærksomheden på det rum og de institutioner som racialiseringen og dominansen almindeligvis foregår i (jf. også Wacquant 2013). Racialisering og racisme indkredses hermed som et institutionelt og strukturelt aspekt, ikke som intentionelt projekt, vi ’blot’ kan tage moralsk afstand fra.

På tværs af billederne af den produktive og den syge flygtning er det således blevet synligt, at der an-

vendes en forskelstænkning, der fremstiller menneskelig forskel som et (national)kulturelt anliggende, hvor det danske ofte placeres som moralsk bedre og flygtningen som mindre værd, ikke hørende til og dømt til forbedring. Dette fremgår, når det pointeres, at flygtninge skal vende hjem og opbygge deres eget land med inspiration fra deres tid i Danmark. Når det anføres, at flygtningene har en anderledes opfattelse af sygdom end den vestlige. Når det pointeres, at flygtninge helst skal fungere som alle andre hvad angår arbejde, samtidig med at de antages at have et tvivlsomt kulturelt værdisæt. Og endelig når det beskrives, at det at være i eksil, altså uden for den nationalkulturelle ramme, i sig selv er patologiserende.

Fra andre sammenhænge ved vi, at kultur og etnicitet er de foretrukne forskelskategorier i Norden (e.g., Andreassen & Myong 2017). Kultur og etnicitet beskrives ofte som konstruerede og foranderlige kategorier, hvilket ikke altid gælder for race, som derimod fejlagtigt ofte antages at være et biologisk fænomen (Bangstad 2017). Vores argument skal her være, at race er virksom i de kulturelle forskelssætninger og hierarkiseringen af menneskelig forskel i forlængelse heraf – som en ”fraværende tilstedeværelse” – fordi flygtningens evne og potentiale relateres til et tilhørsforhold til en befolkningsgruppe.

Dette er en konkret visning af, at race er en kulturel og social konstruktion, der i dette tilfælde anvender kultur og etnicitetsmarkører. Kultur og etnicitet synes at tillade underordningen og deficit-tænkningen, som samtidig skjules af velfærdens hjælpende etos og den underforståede ide om, at kultur og etnicitet er mindre fikserende kategorier end race er. Hermed glemmes, at race omkring 2. verdenskrig, i Danmark og i Europa, blev udskiftet med kultur og etnicitet, men selve forskelstænkningen, hvor intelligens, evne og præstation stadig var knyttet til kultur og etniske grupper, blev opretholdt, hvorfor racetænkningen blev opretholdt (Ahmed 2015; Duedahl 2015; Øland 2012).

Som professor i Critical Race Theory, David Gillborn (2016) beskriver i forhold til diskussioner af pædagogik og uddannelsespolitik, kan vi iagttage, hvordan en racial arvelighedslære, er genopstået i ny forklædning, nemlig i form af ideen om, at gener eller biologi i kulturel forklædning skaber etniske grupper, i dette tilfælde flygtninges, præstation og forskel. Dette støttes af beskrivelser af flygtninge som langvarigt lidende og omfattende sårbare, inkluderende deres intellekt. Fx beskrives flygtninge som

”sårbare mennesker, der skal dokumentere, at de er lægeligt diagnosticerede med en langvarig fysisk, psykisk, sensorisk eller intellektuel funktionsnedsættelse, som ikke gør dem i stand til at kunne bestå en danskprøve” (DRK 2015, s. 1/Høringssvar vedr. retssikkerhed på det sociale område).

Det centrale for denne analyse er således, at race og racisme dækker over komplekse og mangfoldige relationer og processer, der er både individuelle og strukturelle, primitive og subtile, og ikke mindst er det centralt, at processerne og relationerne genopfindes på nye måder gennem historien (Bangstad 2017; Gillborn 2018). Begrebet *racialisering*, der netop fremhæver de processer og praksisformer hvorigenem ideer om race skabes og opretholdes, blev bl.a. lanceret af lægen og psykiateren Frantz Fanon i 1950'ernes Frankrig (Fanon 1967, 2009). Fanon iagttog racialiseringers spidsfindige indvævninger i det almindelige sociale liv, og hvordan racismen som kulturprodukt hele tiden har ”måttet forny sig, nuanceres, skifte fysiognomi” (1967, s. 75). Fanon understreger, at ”en racist i en kulturform, hvor racismen forekommer, er altså ”normal”” (1967, s. 86). Denne historiske dynamik kan vi også genkende i vores materiale, og først når vi begynder at oparbejde denne dynamik som racialisering, kan vi begynde at forstå, hvad den også handler om.

Med oplysning, modernitet, demokrati og velfærdsstatens hjælpende etos som figurer, der påvirker vores erkendelsesmæssige muligheder i det analytiske arbejde med at forstå velfærdsindsatsen overfor nyankomne flygtninge, er det ikke nemt at arbejde med et begreb om racialisering. Men gennem denne artikels analytiske arbejde har vi iagttaget en gennemgående og stærk racial tænkning i velfærdsindsatsen. Med Lentins kritik, af det hun kalder ”MEM-research” (migrations-, etnicitets- og minoritetsforskning), kan det både forklares, hvorfor det er tilfældet, og hvorfor vi har så svært ved at erkende det (Lentin 2014). Det er tilfældet, fordi koloniale historier sætter deres markante aftryk i nuværende sociale og politiske relationer. I vores analyse ses det fx når bosniske flygtninge re-præsenteres som havende mere demokratisk potentiale end tidligere tiders flygtninge – fx vietnamesiske flygtninge.

Når denne artikels analyse også viser, hvordan den samtidige værdisætning og underordning af flygtningen legitimeres med henvisning til et nyttigt interessesammenfald; hvad der er godt for lokalsamfundet, er også godt for den enkelte flygtning, udgør det et

andet eksempel på velfærdsdynamikkens raciale distinktioner af forfinet og tvetydig nyttetænkning på den ene side og bekymringer for menneskelig og samfundsmæssig deroute på den anden side.

OM ARTIKLEN

Begge forfattere har bidraget ligeligt til artiklen og er anført i alfabetisk rækkefølge. Artiklen er en udløber af det kollektive forskningsprojekt, Professional Interventions as a State-Crafting Grammar vis-à-vis the Immigrant, finansieret af Det Frie Forskningsråd (2013-2016). Mange tak til studentermedhjælperne Martine Lind, daværende studerende ved Roskilde Universitet, og Katrine Severinsen, daværende studerende ved Aalborg Universitet København, for et stort, grundigt og opfindsomt arbejde med at identificere forskningens materialer i konstruktivt samarbejde med os i perioden oktober-december 2016. Også stor tak til Rasmus Præstmann Hansen, adjunkt ved Københavns Professionshøjskole, for skarpe og konstruktive kommentarer til en tidligere version af artiklen.

Marta Padovan-Özdemir er Ph.D., adjunkt, Pædagoguddannelsen, VIA University College.

Trine Øland, Ph.D, er lektor, Afdeling for Pædagogik, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet.

LITTERATUR:

- Ahmed, S. (2015) 'Culture as 'Ways of Life' or a Mask of Racism? Culturalisation and the Decline of Universalist Views', *Critical Race and Whiteness Studies*, 11(1): 1-17. Hentet fra <https://acrawsa.org.au/wp-content/uploads/2017/12/CRAWS-Vol-11-No-1-2015-G.pdf> (17.09.18)
- Andersen, O. S. & Nielsen, R. M. (1987) *Noget fremmed: en bog om integration*. København: Forlaget Dünnya.
- Andreassen, R. & Myong, L. (2017) 'Race, gender, and researcher positionality analysed through memory work', *Nordic Journal of Migration Research* 7(2): 97-104.
- Bangstad, S. (2017) 'Rasebegreps fortid og nåtid'. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(3): 233-251. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-03-03>
- Brinkmann, T. (2016) *When to whisper? Moving refugee psychotraumatology beyond the clinic in welfare state Denmark* (Ph.D. thesis), Copenhagen: University of Copenhagen – Faculty of Social Science.
- Brochmann, G., & Hagelund, A. (2011) 'Migrants in the Scandinavian Welfare State. The emergence of a social policy problem', *Nordic Journal of Migration Research*, 1(1): 13-24. <https://doi.org/10.2478/v10202-011-0003-3>
- Dahler-Larsen, P. (2005) 'Dokumenter som objektiveret social virkelighed'. I: Järvinen, M. & Mik-Mayer, N. (red.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. Interview, observationer og dokumenter. København: Hans Reitzels Forlag.
- Dich, J. S. (1973) *Den herskende klasse. En kritisk analyse af social udbytning og midlerne imod den*. København: Borgen.
- Donzelot, J. (1997) *The policing of families*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Duedahl, P. (2015) 'Fra race til etnicitet: Unesco og den mentale ingeniørkunst i Danmark 1945- 65', *Temp*: 34-59.
- Fanon, F. (2009) 'The Fact of Blackness', I: L. Back and J. Solomos (eds.): *Theories of Race and Racism. A Reader*, London: Routledge (original French version 1952).
- Fanon, F. (1967) *Racisme og kultur*, København: Sirius (original French version 1956).
- Fenger-Grøn, C., & Grøndahl, M. (2004) *Flygtningens danmarks-historie 1954-2004*. Århus:Aarhus Universitetsforlag.
- Gillborn, D. (2016) 'Softly, softly: genetics, intelligence and the hidden racism of the new geneism', *Journal of Education Policy* 31(4): 365-388. DOI:<http://dx.doi.org/10.1080/02680939.2016.1139189>
- Gillborn, D. (2018) 'Heads I Win, Tails You Lose: Anti-Black Racism as Fluid, Relentless, Individual and Systemic', *Peabody Journal of Education*. 93(1): 66-77. DOI:<https://doi.org/10.1080/0161956X.2017.1403178>
- Hesse, B. (2007) 'Racialized modernity: An analytics of white mythologies', *Ethnic and Racial Studies*, 30(4): 643-663. <https://doi.org/10.1080/01419870701356064>
- Hesse, B. (2011) 'Self-Fulfilling Prophecy: The Postracial Horizon', *South Atlantic Quarterly*, 110(1): 155-178. <https://doi.org/10.1215/00382876-2010-027>
- Jacobsen, G. H. (2012) *Lighed gennem særbehandling? Heldagsskoler og spredning som ekspliciteret særbehandling af etniske minoritetsbørn og udtryk for aktuelle tendenser* (Ph.D.). University of Copenhagen, Copenhagen.
- Johansen, M.-L. (2017) 'Velfærdsstaten set fra udsatte flygtningeforældres perspektiv. "Tillid" som markør for social inklusion', *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, (3): 7-16.
- Jöhncke, S. (2007) 'Velfærdsstaten som integrationsprojekt', I: Olwig, K.F. & Paerregaard, K. (red), *Integration: Antropologiske perspektiver*, s. 37-62. København: Museum Tusulanum.
- Keskinen, S., Norocel, O. C., & Jørgensen, M. B. (2016) 'The politics and policies of welfare chauvinism under the economic crisis', *Critical Social Policy*, 36(3): 321-329. <https://doi.org/10.1177/0261018315624168>

- Kundnani, A. (2007) *The End of Tolerance: Racism in 21st-Century Britain*. London; Ann Arbor, MI: Pluto Press.
- Larsen, V., & Øland, T. (2011) 'Integrationisme i pædagogisk forskning og professionalisme', *Praktiske Grunde. Tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab*, 5(1): 5–16.
- Lea, T. (2008) *Bureaucrats and bleeding hearts: indigenous health in northern Australia*. Sydney: University of New South Wales Press.
- Lentin, A. (2014) 'Postracial Silences. The Othering of Race in Europe', I: W. D. Hund & A. Lentin (red.), *Racism and sociology*, s. 69–104. Zürich: Lit.
- Padovan-Özdemir, M. (2016) *The Making of Educationally Manageable Immigrant Schoolchildren in Denmark, 1970-2013: A Critical Prism for Studying the Fabrication of a Danish Welfare Nation State* (Ph.D. Thesis). University of Copenhagen, Copenhagen.
- Marta Padovan-Özdemir & Bolette Moldenhawer (2017) "Making precarious immigrant families and weaving the Danish welfare nation-state fabric 1970–2010", *Race Ethnicity and Education*, 20 (6): 723-736, DOI: 10.1080/13613324.2016.1195358.
- Said, E. W. (1995) *Orientalism: western conceptions of the orient*. London: Penguin Books.
- Schierup, C.-U. (1993) *På kulturens slagmark: mindretal og størretal taler om Danmark*. Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag.
- Wacquant, L. (2013) 'Spørgsmålet om 'race' – argumenter for en analytik vedrørende racemæssig Dominans', *Social Kritik* 113: 40-52.
- Øland, T. (2011) *Progressiv pædagogik: former, forandringer og virkninger*. Frederikshavn: Dafolo.
- Øland, T. (2012) "'Human potential" and progressive pedagogy: a long cultural history of the ambiguity of "race" and "intelligence"', *Race Ethnicity and Education*, 15(4): 561–585. <https://doi.org/10.1080/13613324.2011.618830>.

NOTER:

1. Diskussionen skærpes af, at Udlændingeloven strammes mhp. afvisning af flygtningen, samtidig med at Integrationsloven udvides med diverse omfattende interventioner og sanktioner mhp. videst mulig integration af flygtningen.
2. Leas studie angår velfærdsarbejde med aboriginere i Australien, men hendes forståelse af velfærdsarbejdet er mere generel, hvorfor vi også anvender den her.
3. For en lignende dansk kritik se Dich (1973) og Andersen & Nielsen (1987). Se også Brochmann & Hagelund (2011) for en historisk gennemgang af, hvordan indvandreren bliver gjort til et socialpolitisk problem i mødet med de skandinaviske velfærdsstater.
4. De skematiske noteringer fylder 110 siders skema udfyldt med skriftstørrelse 10.
5. Henvisninger til kildematerialet anføres i det følgende, som her, i parentes og på en måde så kilderne kan genfindes. Kilderne fremgår dog af pladshensyn ikke i referencelisten.
6. Erhvervsforberedende grunduddannelse
7. En afdeling af Undervisningsministeriet: Sekretariat vedrørende uddannelsesmæssige foranstaltninger mod arbejdsløsheden.
8. Arbejdsmarkedsuddannelsescentre.

